

- Tudomásul kell venni, hogy a különböző használói körök más-más könyvtárosi hozzáállást igényelnek.
- Egyértelmű döntésekre van szükség, s számolni kell azokkal a nehézségekkel, amelyek a szükséges kompromisszumokból fakadnak.
- Meg kell javítani a szervezet információs kultúráját, az információkat nem blokkolhatják a hierarchiaszintek.
- Tudatosan kell előmozdítani az egymással szembeni viselkedés megváltoztatását, a kelet-nyugati ellentétek lebontását.
- Meg kell változtatni a viták természetét, a döntést nem odázhatja el az, hogy a közvetlenül nem érdekeltek is kifejhessék véleményüket.

- A döntéseket minél alacsonyabb szinten kell meghozni; nem tartható hosszú távon, hogy mindenki kényelmére a legapróbb részletekkel is a felső vezetés foglalkozzék.
 - Nem várható el, hogy a döntéseket egyöntetű helyeslés fogadja, de az igen, hogy mindenki kész legyen végrehajtani, s ne bojkottálja őket.
- A könyvtár ezen az úton indult el, hogy a kelet-nyugati konfliktusból új erőt nyerjen a maga számára, s profitáljon a más-más háttérrel rendelkező kollégák eltérő képességeiből.

/LUX, Claudia: Managing library staff from a different cultural background: The East-West conflict in Berlin. = IFLA Journal, 26. köt. 1. sz. 2000. p. 21–24./

(Papp István)

Cseh törvény a hivatali információkhoz való hozzáférés biztosításáról

A cseh parlament – 106/1999. Sb. szám alatt – törvényt fogadott el a hivatalokban, mindenekelőtt az önkormányzatok keretében keletkező információkhoz való hozzáférésről, illetve az említett szervezetek kötelező „öninformálásának” tartalmi elemeiről és módjairól. Ez utóbbiak között – érdemes megjegyezni – az internet is szerepel. A törvény a hivatali információk széles körét minősíti „publikussá tett információnak”. Tulajdonképpen csak a személyekre vonatkozó, illetve a vagyoni és üzleti titkokat tartalmazó adatokat-értesüléseket zárja ki körükből.

A „publikussá tett információk” definíciója a következő: ide tartozik minden olyan információ, „amelyet ismételtelen ki lehet keresni és beszerezni, minthogy nyomtatásban vagy az adott információt rögzíteni és megőrizni tudó más hordozón jelent meg, s mint ilyen szerepel a hivatalos hirdetőtáblán, illetve a távhozzáférés lehetőségének biztosí-

tásával a nyilvános könyvtárban van elhelyezve”. Ez a törvényi megfogalmazás felettébb fontos a könyvtárak számára: mindenképpen társadalmi rangemelését fog maga után vonni. Az élet „civilisében” központi szerepkör vár rájuk.

Ez a szerepkör nem mindenütt fog máról holnapra kialakulni, mivel bizonyos anyagi és személyi feltételeket kell teremteni hozzá. „Az az optimális, ha a könyvtárban az információk és a dokumentumok papíron is és elektronikus formában is egyaránt megvannak. A másolás vagy az internetről való levétel lehetősége ebben a helyzetben szükség-szerű.”

/ZEMÁNKOVÁ, Ladislava: Zákon č. 106/1999. Sb., o svobodném přístupu k informacím. = Čtenář, 52. köt. 1. sz. 2000. p. 2–4./

(Futala Tibor)

Automatizált feldolgozó munka a VGBIL-ben: a különböző nyelvű dokumentumok bibliográfiai leírása

A soknyelvű világban egyre több az olyan nyelv, amelyen nyomdatermékek jelennek meg. R. Gilârevskij és V. Grivin szerint (idézett művük: Opredeliteľ' ázykov mira po pis'mennosti) kb. kétszázra tehető a publikálásra (is) használt nyelvek

száma. Mindez – mi tagadás – sok nehézséget okoz a nemzetközi és az egyes államokon belüli (vö. pl. Oroszország helyzetével) kommunikációban. A sok nyelven kiadott dokumentumok főként a tudományos és nemzeti könyvtárakban gyakorta

szinte megoldhatatlan problémák elé állítják a munkatársakat. Ezek már annak felismerésénél kezdődnek, hogy egy-egy konkrét könyv vagy más sajtótermék egyáltalán milyen nyelven „szól”. (A felismeréshez olyan listák nyújthatnak segítséget, amelyek felsorolják az egyes nyelvek nem sztenderd betűrendjeit. Referált cikkünk táblázata 63 nyelv vonatkozásában teszi meg ezt.)

A színvonalas automatizálásnak külön megoldásokat kell találnia a soknyelvűségből, következésképpen „sokbetűségéből” következő problémák kiküszöbölésére, hiszen egy-egy sztenderd klaviatúrán mindössze 26 latin és 32 cirill betű található. És ez egy olyan könyvtárban, mint amilyen a Külföldi Irodalom Oroszországi Állami Könyvtára (Vserossijskaâ gosudarstvennaâ biblioteka inostrannoj literatury = VGBIL), felettébb kevés. Sok kínlódás eredményeképpen a VGBIL 1996 óta alkalmaz egy olyan „manírt”, amely ha nem is hibátlan, sok tekintetben követésre méltó. Eközben a könyvtár egy hazai fejlesztésű, de kiegészítésekkel ellátott szövegszerkesztőt használ, a *Lexikont*.

A folyamat állomásai: a képernyőn két ablakot kell nyitni. A klaviatúrán kiszedett szöveget az egyik ablakba kell rendelnie a munkát végzőnek. Azokat a betűjeleket, amelyeket a klaviatúrán nem lehet megtalálni, a másik ablakban az egérrel végzett „rámutatással” kell a bibliográfiai leírás számára kiválasztani, illetve átvezényelni az első ablak szövegének megkívánt helyeire. E kiválasztáshoz összesen 238 kiegészítő vagy diakritikus jellel ellátott betűjel áll rendelkezésre, s ez lehetővé teszi bármely európai nyelven megjelent dokumentum egzakt bibliográfiai leírásának elkészítését. Ez az egér használatával végezhető munka egyébként a módszer fő előnye. Hátránya, hogy tíznél több kiegészítő jel esetén a leíró munka mindinkább lelassul. Szélső példa: a görög nyelvben 51 kiegészítő jel fordul elő. Érdekes, hogy a görög után a szlovák 20, a cseh pedig 17 kiegészítő jellel áll a lista második, illetve harmadik helyén. A magyar a maga 8 kiegészítő jelével a közölt lista középmezőnyében helyezkedik el.

/LEONOV, A.: Mnogoâzyčie na standartnoj klaviature. = Biblioteka, 6. sz. 1999. p. 40–42./

(Futala Tibor)

Alkalmazói ETO-klubok

Miután összeomlott az ETO gondozásának-továbbfejlesztésének korábbi rendszere, felmerült a kérdés: hogyan tovább, hiszen a tudományos-műszaki fejlődés következtében szinte naponta születnek olyan „kifejletek”, amelyeknek nincs ETO-jelzetük. 1993-ban ezért *Alan Gilchrist* alkalmazói ETO-klubok szervezésére tett javaslatot.

Persze: az ETO-val kapcsolatban bizonyos klubszerű csoportosulások korábban is voltak, csak nem hívták őket kluboknak. Ezekben az alakulatokban általában ETO-tanácsadók és ETO-t használó osztályozók tömörültek. 1993 óta részint ezek alakultak át klubokká, részint pedig vadonatújak is szerveződtek, főként egészen szűk, azokon belül azonban mélységi osztályozást kívánó szakterületeken. E klubok feladatköre változatos, mégpedig a helyi szükségleteknek megfelelően. Mindazonáltal akadnak bőven szinte minden klub munkájára jellemző feladatok is. Ezek például:

• az osztályozással kapcsolatos módszertani konzultációk;

- a felmerülő témák jelzeteinek szabványosítása, illetve az ezzel kapcsolatos döntések nyilvántartása;
- informálás az ETO jelzeteiben bekövetkezett változásokról és kiegészítésekről;
- konzultációk az automatizált könyvtári katalógusok ETO-alkalmazásairól;
- az ETO-táblázatok nemzeti kiadásának elkészítése;
- a Master Reference File nemzeti változatának elkészítése, illetve eljuttatása a klubban tömörült osztályozókhoz;
- meghatározott ETO-részletek revíziójának javaslata, ezek bejelentése az ETO-konzorciumnak, és közzététele az Extensions and Corrections oldalain;
- az ETO betűrendes indexének tezaurusszá alakítása és információkeresésre történő felhasználása az automatizált könyvtári katalógusokban.

Napjainkban már sok országban találunk ilyen ETO-klubokat. Közülük néhány olyan, amely példaadásra is alkalmas: